Hiprus

Naoa itəm kəməte tuwɨn kəm noanol rəha Isrel

Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təməte, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukətɨ Namnusən Təwɨr.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs

taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotəte naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
2 Məto roiu əh, kɨnotegu-pən e namnun nian,† kən tɨnatəghat ətuatɨp əm kəm kitat e Nətɨn, itəm in təmɨləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətɨn əh, in təmol natɨmnat rafin e nətueintən.§
3 Nətɨ Uhgɨn in nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn.* In təməru ətuatɨp rəhan tata e natɨmnat rafin.† In tatəmɨk ətain natɨmnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmɨmɨs rəkɨs məmə otafəl rəkɨs rəhatat nolən rat

---

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17

mɨn,§ kən in tatəpələh e rəhn matɨp kig, ikɨn rəha
nepətən ne nɨsiaiiən, e nego e neai.*

Nətɨ Uhgɨn u, in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn

4 Tol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs Nətɨn u, kən
in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn, tahmen-pən məmə
nərɨg u itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in, in ilɨs pɨk
taprəkɨs-in nərgɨlat rafin.†
5 Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan
məmə,
"Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp."‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgɨn
təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit məmə,
"Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətɨk."
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgɨn tahl-ipa Nətɨn itəm təmaupən
maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,
"Pəs rəhak rafin nagelo mɨn,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp e nɨsiaiiən, motənwiwi in."
7 Nian Uhgɨn tatəghat-in nagelo mɨn, in tatən
məmə,
"Io emol rəhak nagelo mɨn
ilat kotahmen e nɨmətag itəm tətan ikɨn mɨn rafin,
matol rəhak wək.

---

§ **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13
§ **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mɨn. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matɨg, uarisɨg natɨmnat mɨn rafin (Əplan mɨn Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natɨmnat rafin mɨn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nɨsiaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

Ilat iolwək mɨn rəhak, tahmen e nɨgəm.”†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətɨn kən matən məmə,
“Uhgɨn, rəham nərəmərəən otətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
Kən nətuatɨpən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatɨpən
kən metəhau nolən eko-eko mɨn.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatɨp Uhgɨn,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilɨs e ik mɨn neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nɨkim tagien taprəkɨs-in ik mɨn neen.”§
10 Kən Uhgɨn tatən-ipən mɨn kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasɨk.
Kən e nelməm atɨp əm,
ik nəmol natɨmnat rafin itəm kotatɨg e neai.
11 Natɨmnat mɨn u rafin, ilat okəpanotɨkə,
ilat okotoas tahmen e nɨməhan itəm təməmnəmɨt,
məto ik nətatɨg lilɨn əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nɨməhan.
Ik onakəuhlin natɨmnat mɨn u,
tahmen e etəmim təmɨkɨs rəhan nɨməhan,
məmə in otətəut-in in pɨsɨn.
Məto ik, nəkətatɨg lilɨn əm nulan,
kən okol nəsɨmɨsən nian kit.”†
13 Uhgɨn təməsən-ipən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

---

† **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nɨmətag ne nɨgəm kəmueia nian Uhgɨn təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27

"Ik əpələh e rəhak matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,
mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan."‡ §
14 Məto nagelo mɨn, ilat iolwək mɨn əm. Nagelo mɨn, ilat narmɨn mɨn itəm Uhgɨn təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwɨnən e naiəh

1 Iesu in ilɨs pɨk. Tol nulan, təwɨr məmə kitat okotətəlɨg-in wɨr nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nɨtəhəi təsɨləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo mɨn kəmoatən-iarəp‡ in nɨpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpɨnən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagɨm okəmə kitat kotol nat əpnapɨn əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm mɨn u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nɨpahrienən.§
4 Uhgɨn təmatɨg mol mɨn nəfɨgəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin mɨn, ne natɨmnat mɨn itəm narmɨ

‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "ekol rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan," kən nɨpətɨn u məmə, "Oekol ik ilɨs agɨn taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn."
§ **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25

netəmim tatiwɨg ron, ne nat pɨspɨs mɨn, ne nos-
ipamən nəsanənən mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn o
nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian mɨn

5 Nagelo mɨn okol kəsotərəmərəən e nətueintən
itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəmim in nat əpnapɨn əm,
məto ik, nɨkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wɨr nətɨ etəmim.‡
7 E nian əkuəkɨr əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu
ləhau e nagelo mɨn,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nɨsiaiiən
kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e
natɨmnat rafin."§ *
Roiu əh, tatən məmə, "natɨmnat rafin," nɨpətɨn
un məmə Uhgɨn təsapəsən nat kitiəh ne məmə
etəmim təsərəmərəən lan. Məto kitat kəsotehmən
əh natɨmnat mɨn əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm
"e nian əkuəkɨr əm nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau
e nagelo mɨn" kən roiu əh "kɨnos-ipən nepətən ne
nɨsiaiiən kəm in" məto-inun in təmos nahmməən
mɨmɨs o kitat. Əwəh, e nəwɨrən rəha Uhgɨn, Iesu
təmɨmɨs o netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgɨn təmol natɨmnat rafin məto-inun in
təmolkeike mihin, kən natɨmnat rafin kotatɨg-pən
e nelmɨn.‡ Kən təwɨr agɨn məmə Uhgɨn təmol Iesu

---

* **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nɨpahrienən məmə nagelo mɨn ilat koatərəmərə roiu ikɨn mɨn rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** "nətɨ etəmim," inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36

u, təmaupən mohatɨp nol o nosmegəhən netəmim,
in təməto nahməən e nɨmɨsən, məmə in tətuatɨp
agɨn§ o nəmɨkən nenətɨ Uhgɨn mɨn tepət kotuwɨn
katɨg e nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən
rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə
rəha Uhgɨn əm, rəhalat nolən rat tɨkə.† Kən Iesu
ne rəhan mɨn netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol
nəhlan kən Iesu in təsaulɨsən məmə otaun-in ilat u
məmə pian mɨn ne wɨnɨn mɨn.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,
“Io oekən-iarəp ik kəm piak mɨn ne wɨnɨk mɨn ne
natɨmnat mɨn itəm ik nəmol.
Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfɨmɨnən asol e
nɨganəmtɨlat.”§
13 In tatən mɨn məmə,
“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgɨn.”*
Kən matən mɨn məmə,
“Io u, itɨmat nɨsualkələh itəm Uhgɨn təmos-ipa kəm
io.”†
14 Nɨsualkələh mɨn əh, Iesu tatəghat-in ilat,
ilat nɨpətɨlat ne nɨtalat əh-ikɨn. Ilat u netəmim
agɨn-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e
nətueintən mos nɨpətɨn ne nɨtan tahmen əm elat
məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan
məmə in otɨmɨs, kən nɨmɨsən rəhan, in otərəkɨn
nəsanənən rəha Iərmɨs, itəm tətaskəlɨm nəsanənən
rəha nɨmɨsən.§

---

§ **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10 § **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8

15 Məto-inu netəmim koatəgin nɨmɨsən.*
Nəgɨnən rəhalat tətaskəlɨm ətain ilat nian rafin,
tahmen əm məmə ilat slef mɨn. Məto Iesu in
təmɨmɨs məmə otiuw rəkɨs netəm mɨn u, məmə
sənəmə ilat slef mɨn. In təmɨkɨs ilat.
16 Kotɨtun əsas məmə sənəmə in təmasitu e
nagelo mɨn, məto in təmasitu e noanol mɨn rəha
Epraham.†
17 Iesu təike mos nɨpətɨn ne nɨtan nəhlan, məmə
in otuwa mol tahmen e pian mɨn e nolən mɨn
rafin,‡ məmə in tɨtun nasəkitunən§ kitat, kən
koatagɨle lan. In otəkəike muwa mol nəhlan,
təgətun məmə in pris asol agɨn pahrien, tatol wək
rəha Uhgɨn, kən məmə in otɨlpɨn nemə̈ha rəha
Uhgɨn.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm
ilat, kən Iesu tɨtun nasituən elat, məto-inu in mɨn,
in tɨnəto tərat rəkɨs nian Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm in.*

3

Iesu in taprəkɨs-in Moses

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn tɨnaun-in* kələh
kitat min itəmat o nuwɨnən e nego e neai, kən mol
məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu
nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlɨg-in pɨk
Iesu əh, in aposol kən in pris asol agɨn rəha nəfakən
rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgɨn təmɨləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən
in təmol nəwia Uhgɨn e natɨmnat rafin, tahmen

* **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28

e Moses aupən təmol nəwia Uhgɨn e rəhan wək
rafin, məmə in otatehm wɨr nimə, inu netəmim
rəha Uhgɨn.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgɨn, məto etəm
təmiləkɨn nimə, netəmim koatɨləs-ipər nərgɨn ron
taprəkɨs-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh
əm, tətuatɨp məmə Uhgɨn otɨləs-ipər Iesu taprəkɨs-
in Moses.
4 Kən nimə mɨn rafin, netəmim koatiləkɨn, məto
Uhgɨn in təmiləkɨn natɨmnat rafin itəm tətatɨg.
5 Moses in iolwək kit e nɨpəgnoa nimə rəha Uhgɨn,
itəm tatol nəwia Uhgɨn, matehm nimə rəhan, inu
netəmim rəha Uhgɨn. Kən nəmegəhən rəha Moses
tatəpsen-pən natɨmnat itəm Uhgɨn otəpanəgətun.
6 Kristo, in mɨn tatol nəwia Uhgɨn. Məto sənəmə
in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətɨn,
kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə.
Kən okəmə kitat kəsotəgɨnən, kən motalkut məmə
okotətul əskasɨk‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-
pən nətəlɨgən rəhatat lan, kən motausit ron, kən
nɨpahrienən məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat
rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat mɨn e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmən e
Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlɨg-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk,
tahmen e tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgɨn,

---

† **3:2:** Nam 12:7 ‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5

nian ilat kəmoatek asgəwɨn Uhgɨn e ikɨn taruən-
aruən ikɨn.*
9 Ikɨn əh, tɨpɨtəmat mɨn kəmotəkəike kəm io məmə
okotəplan rəhak nəsanənən,
nat əpnapɨn ilat kəmotəplan pap natɨmnat mɨn
itəm emol o nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̇ha kəm ilat, kən matən məmə,
‘Nɨkilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’
11 Nemə̇ha təmol io,
kən ekos noanawɨl kit mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən e ikɨn katos namegən ron io
ikɨn.’ ”‡ §
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, oatehm wɨr itəmat mɨn
o nat u. Otol məmə nɨkitəmat atɨp otəsəratən kən kit
təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən
itəmat isəu o Uhgɨn itəm tatəmegəh.
13 Uhgɨn təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiu”
tətatɨg əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu
kəm itəmat mɨn, moatehm məha-məha itəmat mɨn
nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit
mol rəhn-kapə təskasɨk o Uhgɨn.
14 Məto-inu okəmə kitat kotətul tɨmtɨm
mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgɨn
təskasɨk miəkɨs, tahmen əm məmə inu
kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun
məmə kitat kɨnoatos kələh natɨmnat mɨn rəha
Kristo.
15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk,

---

* **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36
‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11

tahmen e tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgɨn.”*
16 ?Kən pah mɨn un itəm kəmotəto pap nəwia
Uhgɨn, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkɨs ilat
Ijip.†
17 ?Pah mɨn un kəmotol Uhgɨn nemə̇ha tol o
nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən
moatəme motɨmɨs moatəməhl əpnapɨn əm əpəh
ikɨn taruən-aruən ikɨn.‡
18 ?Kən pah mɨn un Uhgɨn təmatəghat kəm ilat,
matos noanawɨl məmə ilat okəsotuwɨnən motiet-
arəpən ikɨn katos namegən ron ikɨn? In təmatəghat
kəm netəm kəmotəht nəwian.§
19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən
ilat məmə okotiet-arəpən ikɨn katos namegən ikɨn
ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn

1 Məto kitat u, Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə kitat
kotɨtun nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn,
kən nəniəkɨsən u, tatətul əh, materəh otat. Tol
nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgɨn məmə
kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.
2 Məto-inu kitat kɨnotəto rəkɨs namnusən təwɨr
məmə Uhgɨn təmol əpen-əpenə ikɨn kit o namegən
rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən
kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh,
təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm,
məsotahatətəən lan.

---

* **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat
kotɨtun nuwɨnən imə, ikɨn katos namegən ron ikɨn.
Məto rəha netəm mɨn u itəm kəsotahatətəən lan,
Uhgɨn təmən məmə,
“Neməha təmol io, kən ekos noanawɨl kit, mən
məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io
ikɨn.’ ”*
Təmən nəhlan, nat əpnapɨn məmə tɨnol əpen-
əpenə rəkɨs ikɨn katos namegən ron ikɨn nian in
təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotɨtun məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan,
məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn in tatəghat-in Sapat,
matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepɨn
lan, Uhgɨn təmameg e rəhan wək.”†
5 Məto ikɨn mɨn neen e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn
tatən məmə, “Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos
namegən ron io ikɨn.”‡
6 Tol nəhlan, ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn
əh, in tətatɨg əh məmə netəmim okotuwɨn ikɨn.
Məto netəm mɨn u aupən itəm kəmotəto nam-
nusən təwɨr, ilat kəmotəmɨk-arəpən-in nuwɨnən
ikɨn katos namegən ron ikɨn, məto-inu kəmotəht
nəwia Uhgɨn.
7 Kənu, uarisɨg lan, tol-pən Uhgɨn təmələhəu mɨn
nian kit mɨn o nuwɨnən ikɨn katos namegən ron
ikɨn. Nian əh, inu roiu. Uhgɨn təmən-iarəp nat u
kəm Tefɨt məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk.”§

---

* **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11
§ **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

8 Nɨkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə
Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit
ilat moatuwɨn Kenan, kənu Uhgɨn okol təsən mɨnən
məmə otələhəu nian kit mɨn məmə in nian rəha
nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pɨsɨn kit mɨn,
nian əh-ikɨn tətatɨg əh o rəhan netəmim məmə
okotuwɨn motos namegən, e nolən kitiəh əm itəm
Uhgɨn təmameg mihin e rəhan wək mɨn aupən, e
nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwɨn imə məmə otos namegən
u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgɨn itəm
təmameg e rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasɨk məmə okotuwɨn
imə motos namegən u. Təsəwɨrən məmə kitat kit,
otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht
nəwia Uhgɨn, moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatəmegəh
məsanən mɨtahləpɨk e wək rəhan.* Kən in tah-
men e naip tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil.† In
tɨtun nətarerəhən matəplan nətəlɨgən mɨn ne nɨkin
pɨsɨn pɨsɨn mɨn e netəmim, tahmen əm e naip
itəm tatətarerəh matəplan ikɨn tatɨlpɨn mɨn ikɨn e
nɨkɨlkɨlitəm ne nəhau imə agɨn. In tətakil nətəlɨgən
mɨn ne nolən anion mɨn e nɨkitəm.‡

---

* **4:8:** Josua in nərgɨn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgɨn u Iesu, nərgɨlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5

13 Uhgɨn tatəplan natɨmnat rafin e nətueintən
tahmen əm məmə kəməte kɨtalkin-ɨtalkin katepɨk,
koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp
rafin agɨn natɨmnat itəm kəmotol kəm Uhgɨn u
inu.§

*Iesu in təmuwa pris asol agɨn itəm təwɨr
maprəkɨs, məto-inu in Uhgɨn pap, məto təmuwa
etəmim*

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlɨm-iəkɨs na-
hatətəən rəhatat itəm kɨnoatən-iarəp rəkɨs, məto-
inu kitat koatos pris asol agɨn kit rəhatat in iahgin.
Inu Iesu, Nətɨ Uhgɨn, itəm tɨnuwɨn rəkɨs imə e nego
e neai.*
15 Məto-inu rəhatat pris asol agɨn, in Pris kit
itəm tatəto wɨr nɨkitat, matəto wɨr otəhrol kitat
kəsotahmenən, məto-inu natɨmnat rafin itəm tatek
asgəwɨn kitat e nəmegəhən, natɨmnat kitiəh mɨn
əm, kɨnotek asgəwɨn rəkɨs in e rəhan nəmegəhən.
Rəhatat pris asol agɨn, in tɨnɨtun rəkɨs rəhatat
nəpouən mɨn.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat
tərat kit.
16 O nat u, pəs kitat kəsotəgɨnən o nuwamən
iuəhkɨr o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwɨrən

§ **4:13:** Nol Əpən 2:23 * **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17
‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgɨn tatəpələh ikɨn, kən matərəmərə, məto o natɨmnat mɨn itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikɨn Katɨlpɨn Nemə̈ha rəha Uhgɨn Ikɨn itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikɨn əh inəh, itəm Uhgɨn tətasəkitun kənu matəhlman nəwɨrən rəhan ikɨn kəm itat kən mətafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. In tɨtun nolən e nɨta Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkɨn-rəkɨn rəhan nemə̈ha.

kəm kitat. Kən ikɨn əh, in otasəkitun itat, kən mos-
ipa nəwɨrən kəm kitat e nɨkin agien, e nian rəha
nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotɨtun məmə nian rafin Uhgɨn tatɨtəpun
suah kit kən matɨləs-ipər in məmə otuwa pris asol
agɨn, məmə in suatɨp rəha netəmim okotuwɨn o
Uhgɨn. In suatɨp rəhalat o nos-ipənən natɨmnat
kəm Uhgɨn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən
rat mɨn.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agɨn u in
etəmim kit, in tɨtun nolən tɨmətɨg əm o netəmim,†
nat əpnapɨn məmə ilat kotəruru agɨn nat itəm
tətuatɨp, ilat kotagɨm rəkɨs e suatɨp, məto-inu in
mɨn, in təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian
rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan
atɨp təfagə, kən matɨg mol mɨn rəha netəmim mɨn.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha
pris asol agɨn, matɨləs-ipər atɨp in. Kəpə, Uhgɨn
otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol
wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin
Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmɨsɨləs-ipər atɨpən in
məmə in pris asol agɨn. Məto Uhgɨn in təmɨtəpun,
kən mən-ipən kəm in məmə,
“Ik nətɨk.

§ **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatɨp wək itəm pris asol agɨn mɨn kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn e nup fote tɨnuwɨn rəkɨs uarisɨg Iesu təpanɨmɨs. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7

Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp.”‡
6 Kən ikɨn kit mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatən məmə
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgɨn, matətapəh-in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtɨn tɨtaiəh. Uhgɨn tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nɨmɨsən. Kən in təmatɨsiai-in Uhgɨn, kən matol nəwian,‡ kən o nat u, Uhgɨn təmətо in.§
8 Nat əpnapɨn məmə Kristo in Nətɨ Uhgɨn, mətо in təmətо nahmməən. Tol nəhlan, nahmməən rəha Iesu, təmol in tɨtun wɨr nɨpətɨ nolən nəwia Uhgɨn,*
9 kən təmuwa etəm ətuatɨp rəha nolən wək rəha pris asol agɨn rəhatat. Kən in təmol suatɨp o nosmegəhən lilɨn rəhan netəm mɨn u koatol nəwian, matos wɨr ilat, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
10 Kən Uhgɨn təmos-ipən nərɨg u kəm in, məmə in pris asol agɨn tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†
11 Itɨmat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agɨn tahmen e Melkisetek. Mətо tiəkɨs pɨk o nən wɨrən ilat rafin

---

‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nɨpətɨn u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgɨn Ilɨs Pɨk. In təmətatɨg e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek mətо-inu in pris ne in kig mɨn. Mətо noanol rəha Eron mɨn, ilat pris mɨn əm, mətо sənəmə kig mɨn; Hip 7:2.
‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46
* **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6

kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pɨk
nətoən nat kit kən mɨtun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkɨs, kən təwɨr
məmə itəmat nɨnotuwa rəkɨs iəgətun mɨn rəha
nəghatən rəha Uhgɨn. Məto kəpə, itəmat nəkoatol
əm nulan. Roiu əh, kəike kəgətun mɨn itəmat,
tətuoun mɨn e nəukətɨn nəghatən mɨn rəha Uhgɨn.
Nɨpahrienən u, itəmat nɨnotahmen-in rəkɨs nunən
nagwənən əskasɨk mɨn, məto nəkotahmen əm
məmə kətapinahin əh itəmat.‡
13 Məto e netəm mɨn u itəm koatəmah əh nəhlan,
ilat u nɨsualkələh mətmətɨg, itəm koatəkəku əh,
kəsotenatɨg wɨrən əh o nɨtunən nəgətunən mɨn rəha
nolən ətuatɨp.
14 Məto nagwənən əskasɨk in nɨgɨ netəm rəhalat
nɨtunən tɨnɨmətə rəkɨs, itəm kəmotiuw rəhalat
nətəlɨgən o nɨtunən natɨmnat pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm
tətuatɨp ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwɨr,§
in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwɨr məmə kitat okəsotəgətun mɨnən
nəukətɨ* nəgətunən rəha nahatətəən e Kristo, məto
pəs kitat okoatəkəike moatuwɨn məmə okotɨmətə e
Iesu Kristo. Kitat kɨnotəuhlin rəkɨs kitat e nolən
mɨn itəm kotɨtun nit-ipənən item e nɨmɨsən.† Kitat
kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn. Tahmen əm məmə
kɨnotafəl rəkɨs nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha
nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nolən
pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha naikuasən, kən mɨnotɨtun
rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nələhəu-pənən nelmɨtəm

‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14

e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat
kɨnotɨtun rəkɨs məmə kitat okotətul mɨn e nɨmɨsən,
kən motɨtun mɨn məmə Uhgɨn otakil netəmim,
kən mos-ipən nalpɨnən lilɨn rəhan kəm netəm ko-
tol təfagə rat. Natɨmnat mɨn u, kitat kɨnotəghat-
in rəkɨs, təsəwɨrən məmə kitat koatɨsɨmatɨp e
nəghatən kitiəh mɨn əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgɨn təmegəhan-in əm
kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kɨnotɨmətə
rəkɨs.
4 ? Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol
e netəmim itəm kəmotuwa o Uhgɨn məto roiu
kɨnotapəs Uhgɨn motəuhlin mɨn məntaalat o
Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-
əhagən,‡ kən kɨnotun asgəwɨn rəkɨs noan e nego e
neai itəm Uhgɨn tatos-ipa,§ kən mɨnoatɨtun məmə
in təwɨr, kən mɨnoatos rəkɨs o Narmɨn Rəha Uhgɨn.*
5 Kən ilat u, netəm kɨnotun asgəwɨn rəkɨs məmə
nəghatən rəha Uhgɨn in təwɨr,† ilat kɨnotəto rəkɨs
nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm
otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o
Uhgɨn, suatɨp kit tɨkə mɨn məmə okotəuhlin-pa mɨn
ilat o Uhgɨn.‡ Ilat kəmotərəkɨn atɨp əm ilat, məto-
inu tahmen-pən əm məmə kɨnotəht-ipən mɨn əm
Nəti Uhgɨn e nɨg kəməluau, moatɨləs-ipər mɨn e
nɨganəmti netəmim, kən ilat kɨnoatol mɨn mɨlə lan,
moatərəkɨn.
7 Nɨkim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wɨr nuhuən
itəm tatəfɨk, kən in nagwənən tepət lan nɨgɨ netəm

‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21

min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien pik
ron, kən nəwirən rəhan tətatig lan.
8 Məto niməptən rat itəm təsosən nat wir tepət
lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə lan.
Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm
o nərəkinən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm
kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan
kəm itəmat, məto ekitun wir məmə itəmat
nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə
itəmat noatos natimnat min u itəm təwir maprəkis,
itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in
tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min
nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən tətuatip əm
nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e
nolən wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in,
kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin
nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol,
moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat
nakotos nat un itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto
ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm
min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik
e Uhgin kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡
Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis
natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

---

§ **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən
kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol nəniəkisən
rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol
nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in
ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin
təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,*
14 "Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin.
Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet."†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in
təmatəsahgin matuwin matuwin, mətoarus nian
in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis
məmə otos-ipən kəm in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol
kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan
nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike mota-
hatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən
ron.*
17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-
inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm oko-
tos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun
wir məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən
nian kit.‡
18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər
nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim
kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-

---

* **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2

iəkɨs nolən əh itəm Uhgɨn tɨnos-ipa rəkɨs kəm itat, məmə kitat okotagɨle əskasɨk e nəniəkɨsən mɨn rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgɨn, təseiuəən nian kit.

19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən təskasɨk o nosən natɨmnat mɨn əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlɨm wɨr rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkɨs mɨnən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tɨnatɨg rəkɨs əpəh imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, əpəh ilɨs e nego e neai, e nəwtain nɨməhan imə-pən ikɨn.*

20 Ikɨn əh, Iesu tɨnuwɨn rəkɨs ikɨn rəhatat lan, məmə oterəh e suatɨp rəhatat.† In təmuwa rəkɨs pris asol agɨn‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tɨkə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatɨpən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgɨn u Ilɨs Pɨk Agɨn. Aupən, nian Epraham təmuwɨn e nəluagɨnən ilat kig mɨn, kən in təmol win elat. Kən in mɨnɨtəlɨg mɨnatuwa. Melkisetek, in təmatuwɨn məplan Epraham e

§ **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgɨn əh, Salem, in nərgɨn oas rəha Jerusalem aupən. Nərgɨn əh, Salem, nɨpətɨn u “nəməlinuən.”

suatɨp, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən kəm Epraham.
2 Kən Epraham, təmos-irəkɨs tait e rəhan natɨmnat mɨn itəm təmol win lan e nəluagɨnən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nɨpətɨ nərgɨn un, "Kig rəha Nətuatɨpən." Kən nərgɨn kit mɨn u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nɨpətɨn u məmə, "Kig rəha Nəməlinuən."
3 Naoa Rəha Uhgɨn təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol mɨn. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmɨmɨs lan. Tahmen əm məmə in təməsɨmɨsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nətɨ Uhgɨn u, in pris lilɨn kit‡

4 Nɨkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapɨn məmə tɨpɨtat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatɨsiai-in pɨk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol mɨn əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§
5 Kitat kotɨtun məmə, e nup mɨn rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol mɨn rəha Lifae, ilat u pris mɨn, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgɨn tatən mihin. Nat əpnapɨn məmə pris mɨn əh, ilat noanol mɨn rəha Epraham, məto netəm iməlat ikɨn ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait mɨn u rəha natɨmnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən rəhan* kəm Epraham u, Uhgɨn təmos-ipən rəhan nəniəkɨsən kəm in.

---

‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20 * **7:6:** Jen 14:19,20

7 Kən tətuatɨp agɨn məmə etəmim itəm tatos
nərɨg asol otəfak məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən
tatuwɨn e etəmim itəm ləhau əm lan.
8 Kən pris mɨn u itəm koatos tait u, ilat netəmim
əm, itəm okəpanotɨmɨs. Məto Melkisetek u, in tatos
tait, katən məmə in tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwɨn kəm
Melkisetek nulan, kən kɨtun nənən məmə Lifae u,
etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in mɨn təmos-ipən
tait kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham,
Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou
nulan tait tuwɨn kəm Melkisetek, in tahmen əm
məmə rəhan u noanol, Lifae, in mɨn təmətou-pən
tait kəm Melkisetek, məto-inun in tɨnətatɨg rəkɨs e
nɨpətɨ rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris mɨn u, kəmotɨsɨ-pən e noanol
rəha Lifae, in nəukətɨ Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən
kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris mɨn u,
in təsəwɨrən mahmen.§ Məto-inu pris mɨn u,
ilat kəsotahmenən. Uhgɨn təməgətun məmə ilat
kəsotahmenən nian in təmɨləs-ipər pris kit mɨn
tuwa.* Kən pris un in təruru nɨsɨ-pənən e noanol

---

† **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kɨsɨl kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilɨs taprəkɨs-in pris mɨn u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsɨmɨsən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tɨpɨ Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kɨsɨl un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1

rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e
Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nɨtəpunən pris,
kən okəike kəuhlin mɨn Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat
koatətəghat-in Iərəmərə rəhatat, itəm təmɨsɨ-pən e
noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatɨp rəha pris
mɨn, itəm koatol wək e olta.
14 Kɨtat kɨnotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə rəhatat
in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou
rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris mɨn, in
təməsəghat-in agɨn-əhən noanol u.
15 Məto təwɨr əm, məto-inu kitat kɨnotɨtun məmə
pris kit mɨn tɨnəmuwa rəkɨs, itəm tahmen e
Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak
e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris mɨn.
In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən
maprəkɨs-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən
u rəhan itəm namnun tɨkə.§
17 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
18 Kəmələhəu kalɨn Lou aupən, məto-inun rəhan
nəsanənən tɨkə, in təsasituən, okol təsolən nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatɨpən
nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən pɨsɨn kit itəm təwɨr

† **7:11:** Lifae in noanol rəha pris mɨn, məto Eron in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mɨn rəhan, katən məmə ilat pris asol agɨn mɨn. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20

maprəkɨs, in tɨnos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-
pən rəhatat nətəlɨgən lan. Kən in suatɨp rəhatat u,
o nuwɨnən iuəhkɨr o Uhgɨn.§

20 Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə Kristo in otol wək
rəha pris matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə, kən
təmos noanawɨl ron, məmə rəhan nəghatən
otəfɨgəm. Məto təməsosən noanawɨl mihin e pris
mɨn aupən.

21 Məto Uhgɨn təmos əm noanawɨl nian Iesu
təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Iərəmərə təmos noanawɨl kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəlɨgən rəhan.*
In tatən məmə,
'Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.' "

22 Uhgɨn təmos noanawɨl nəhlan, matol mə Iesu
tuwa mol suatɨp itəm tatol kitat kotɨtun əsas məmə
nəniəkɨsən rəha nasituən in təwɨr, maprəkɨs-in
nəniəkɨsən u aupən.‡

23 Aupən, pris mɨn ilat tepət, məto-inun kitiəh tol
wək matuwɨn matuwɨn mɨmɨs un, kit tos nəmeen,
mol wək matuwɨn matuwɨn, mɨmɨs moatol əm
nulan. Ilat kəsotolən wək lilɨn.

24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə, məto-inun,
tətatɨg lilɨn.

25 Tol nəhlan, in tɨtun nosmegəh lilɨnən§ kitat u,
kotɨlpɨn kitat min məmə koatuwɨn o Uhgɨn, məto-

---

§ **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6
† **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip
8:6; 12:24 § **7:25:** Suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o nənən, məmə, "tɨtun
nosmegəh agɨn-əhən."

inu in tatəmegəh lilɨn, tatəghat rəhatat lan kəm
Uhgɨn.*
26 O nat u, inun in pris asol agɨn† itəm in tahmen
o nasituən etat. In tasim, kən mətuatɨp wɨr, in
təsolən nolən rat. In tol pɨsɨn agɨn e netəm koatol
təfagə rat, kən in ilɨs taprəkɨs-in ilat əpəh e nego e
neai.
27 In tol pɨsɨn e pris asol agɨn mɨn un aupən.
Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais
o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisɨg lan un,
ilat kəpanotol mɨn sakrifais kit mɨn, o nafəl rəkɨsən
təfagə rat rəha netəmim mɨn.§ Məto nian Iesu
tategəhan-in məmə in otol sakrifais atɨp e rəhan
nəmegəhən,* kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatɨləs-ipər pris mɨn itəm
kəsotahmenən.‡ Məto noanawɨl rəha Uhgɨn, itəm
tatuarisɨg-in Lou, in tatɨləs-ipər Nətɨn u,§ itəm
təwɨr mahmen agɨn* o nolən wək u, matuwɨn
namnun tɨkə.

8

Iesu in pris asol agɨn təwɨr maprəkɨs-in netəm mɨn un kəmotol wək rəha pris asol agɨn aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətɨn tol nu-
lan. Kitat koatos pris asol agɨn kit, tətuatɨp əm e
itəm un ematən. In tɨnatəpələh rəkɨs† e rəhn matɨp

---

* **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3

Etəm-iasol əpəh ilɨs e nego e neai, ikɨn rəha nepətən
ne nɨsiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai,
inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgɨn əm təmiuw.
Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmɨləs-ipər rafin pris asol agɨn mɨn u aupən,
məmə okoatos-ipən natɨmnat mɨn kəm Uhgɨn, kən
moatol sakrifais. E suatɨp kitiəh əm, rəhatat u pris
asol agɨn, in mɨn otəkəike mos-ipən sakrifais kit
kəm Uhgɨn.*
4 Okəmə in tətatɨg əh e nətueintən u, kən okol
sənəmə in pris kit, məto-inu pris mɨn əpəh ikɨn
koatatɨg itəm koatos-ipən natɨmnat kəm Uhgɨn,
tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris mɨn u, ilat koatol rəhalat wək e narmɨ nimə
əm itəm tatasgəwɨn† natɨmnat mɨn itəm tətatɨg
e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmən-
ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən
Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wɨr
məmə onəkol natɨmnat mɨn u tətuatɨp tahmen əm
e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkɨs ik lan əpəh
ilɨs e nɨtot asol.”‡
6 Məto roiu, Iesu, pris asol agɨn u rəhatat, in
tɨnos rəhan wək itəm təwɨr təwɨr maprəkɨs-in wək
rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in suatɨp rəha
nəniəkɨsən wi rəha nasituən u, in təwɨr maprəkɨs-in
nəniəkɨsən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkɨsən
wi u, in tatətul-pər e nəghatən mɨn itəm kotəwɨr
motaprəkɨs.§

---

‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24

7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e
nəniəkɨsən oas,* okol nəniəkɨsən wi təsosən
nəmeen.
8 Məto Uhgɨn təməplan nəratən rəha netəmim,
kən təmən məmə,
“Nian əh-ikɨn otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha
noanol mɨn rəha Isrel ne noanol mɨn rəha
Juta.
9 Nəniəkɨsən rəha nasituən u,
in otol pɨsɨn agɨn e nəniəkɨsən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tɨpɨlat mɨn aupən,
e nian u itəm io emos nelmɨlat matit ilat moatiet
rəkɨs Ijip.
Oiakol nəniəkɨsən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlɨmən nəniəkɨsən u itəm
io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkɨsən wi kit rəha nasituən‡ kəm
noanol mɨn rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mɨn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkɨs-pən e nɨkilat,§
kən io ekuwa mol Uhgɨn ətuatɨp rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatɨp netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwɨnən məgətun netəm iman ikɨn
məmə,
‘Ik onakəkəike mɨtun Iərəmərə u.’
Kən etəmim kit okol təsuwɨnən mən-ipən nəghatən
u kəm pian,

---

* **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27
§ **8:10:** Lou oas mɨn u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20

məto-inun ilat rafin okotɨtun io,†
tətuoun e netəm əpnapɨn mɨn
muwɨn mətoarus-pən netəm koatos nərɨg asol mɨn.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən
mɨn itəm təsətuatɨp agɨn-əhən.
Io oekafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat mɨn rəhalat.”‡ §
13 Nian Uhgɨn tatəghat-in nəniəkɨsən rəha nasituən u, məmə in nəniəkɨsən wi, nɨpətɨn u məmə nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, tɨnoas mɨnərat. Kən nat itəm in tɨnuwa mɨnoas, tɨnəsahmen mɨnən, kən otəsuwəhən, tɨkə.

9

Ikɨn Tasim Ikɨn e nətueintən ne Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai

1 Kən e nəniəkɨsən rəha nasituən itəm təmaupən matɨg, ilat okotəike motətəu-pən suatɨp ətuatɨp mɨn o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugɨn ətuatɨp, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikɨn Tasim Ikɨn.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikɨn, ne tepɨl kit itəm kəmələɨn-pər pɨret asim mɨn lan.§
3 Kəmiuwosɨg nɨməhan e noan uarisɨg, kən noan əh, katən məmə, “Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn.”*

---

† **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16 * **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33

4 Ikɨn əh, nat kit əh-ikɨn kəmol e iaen u kol
tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan,
katuwaan. Kən ikɨn əh, Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha
Nasituən† tatəpələh əh-ikɨn. Bokɨs u, kəmol e nɨg,
kən kalpin e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt. Kən e nɨpəgnoa
Bokɨs əh, pətəl kit əh-ikɨn kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt, kəmarɨgin-pən pɨret u mana,‡ noan məsɨn ikɨn.
Kənu kəmələhəu-pən mɨn kasɨkɨn rəha Eron e Bokɨs
u, kasɨkɨn itəm aupən Uhgɨn təmol təwiə mɨn.§ Kən
kəpiel mil kəiu əh-ikɨn, itəm kuepin-epin, kəməte
rəkɨs-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilɨs e rəhn-
mɨnat Bokɨs u, narmɨ Jerubim rəha Nəhag-əhagən,†
ilau kəiu əh-ikɨn. Kətiauwosɨg nɨməlmələlilau o Ikɨn
Katɨlpɨn Neməha rəha Uhgɨn Ikɨn.‡ § Məto okol
esənən natɨmnat mɨn u, məte əlkələh, pəs ekələhəu
əm e səpag.

---

† **9:4:** Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha Nasituən u, in "Covenant Box." Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgɨn təmos-ipən pɨret təmɨsɨ-pən e neai, nərgɨn u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn tətatɨg ilugɨn elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgɨn mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikɨn Katɨlpɨn Neməha rəha Uhgɨn Ikɨn, inun, rəhn-mɨnat Bokɨs rəha Nəniəkɨsən ilɨs ikɨn. Ikɨn əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn tətatɨg ikɨn. Netəmim kotəruru nuwɨnən imə Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn məmə okotəplan natɨmnat mɨn u, məto pris asol agɨn əm. Kən in təsuwɨnən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwɨn. Pris asol agɨn tɨtun nuwɨnən imə Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, in təmɨk nɨta rəha sakrifais kən muwɨn kən təmorautin nɨta e rəhn-mɨnat bokɨs u. Nolən əh, in nəmtətin wɨr kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kɨmɨs o rəhalat nolən rat mɨn. Məto e nɨta əh rəha sakrifais, in tatɨlpɨn neməha rəha Uhgɨn. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16

6 Nian kəmotəlɨn wɨr rafin natɨmnat mɨn u,
pris mɨn kotɨtun nuwɨnən imə miet e noan itəm
tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agɨn, in əm tɨtun nuwɨnən imə
e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn. Məto okol təsuwɨnən nian
rafin.† In tɨtun nuwɨnən nian kitiəh əm e nup mɨn
rafin.‡ Kən nian in tatuwɨn, in təike mos nɨta, kən
mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matɨg mol
mɨn o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru
məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natɨmnat mɨn u,
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun məmə, nian Nimə
Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatɨp† tɨkə
o kitat o nuwɨnən e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn.
9 (In tahmen əm e narmɨ nat kit‡ itəm tatəgətun
e nian u itəm kotatɨg lan roiu.) Natɨmnat mɨn itəm
pris mɨn koatos-ipən kəm Uhgɨn, moatol sakrifais
lan kəm in,§ natɨmnat mɨn u, kəsotahmenən o
nələhəu ətuatɨpən nətəlɨgən rəha netəmim itəm ko-
tuwa o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm
suatɨp mɨn itəm koatən pɨk nolən rəha nagwənən*
ne nənɨmən† ne naikuasən.‡ Natɨmnat mɨn u,
in nat rəha nɨpətɨtəm əm. Məto nolən mɨn əh,
ilat katipa əfɨgəm əm kit rəha netəmim, matuwɨn
mətoarus-pən nian Uhgɨn otəuhlin natɨmnat rafin
tuwa muwiwi.

Nɨta Iesu in sakrifais kit itəm in təwɨr maprəkɨs agɨn-əh

---

* **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40

11 Məto roiu əh, Kristo tɨnuwa rəkɨs, kən in
pris asol agɨn itəm təməmɨk natɨmnat wɨr mɨn,
mɨnuwa.§ Kən in təmuwɨn imə e Nimə Tapolən
Asim itəm təwɨr təhmɨn mɨn, maprəkɨs-in itəm
təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm
netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha
nətueintən u itəm Uhgɨn təmol.
12 Nian Kristo təmuwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn
Ikɨn, təməsuwɨnən e nup mɨn rafin, tahmen e pris
asol agɨn mɨn aupən kəmotol mihin. In təmol mau
kitiəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nɨta
nəni ne nɨta nətɨ kau muwɨn imə məmə otos-irəkɨs
təfagə rat. Kəpə, in təmos atɨp əm nɨtan, muwɨn
imə, kən in əm təmətou nəmtɨtat mɨkɨs itat e təfagə
rat mɨn.†
13 E nolən rəha nəniəkɨsən rəha nasituən aupən,
kəmorautin-pən nɨta nəni ne kau, o nəmtapi kau
itəm kəmuwaan ətɨp e olta, korautin-pən e suah
kit itəm tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nɨpətɨn
otaruətuəh, namkɨmɨkən tɨkə lan.
14 Məto nɨta Iesu‡ in tatos nəsanənən asol
taprəkɨs-in natɨmnat mɨn u.§ Kristo in təmol
atɨp sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmɨn itəm
tətatɨg lilɨn. In sakrifais kit itəm tətuatɨp agɨn,
nəratən kit tɨkə lan. Tol nəhlan, kən nɨtan in tatos
nəsanənən, tahmen o nafələn nɨkitəmat* o nolən
mɨn itəm kotɨtun nit-ipənən itəm e nɨmɨsən, məmə
itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgɨn itəm tatəmegəh.†
15 O natɨmnat mɨn u itəm Iesu təmol, in suatɨp
o nosən nəniəkɨsən wi rəha nasituən.‡ Uhgɨn

§ **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25
‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip
10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20

təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkɨs kəm ilat məmə natɨmnat wɨr mɨn u, in rəhalat. Kən natɨmnat mɨn u, okol kəsotɨkəən nian kit,§ məto okoatatɨg lilɨn. Ilat okotos natɨmnat mɨn un, məto-inun nɨmɨsən rəha Kristo in tɨnətou rəkɨs nəmtɨ təfagə rat rəha netəm mɨn un itəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkɨsən rəha nasituən itəm təmaupən matɨg.

16 Okəmə Iesus təsɨmɨsən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natɨmnat wɨr mɨn itəm in təmən-iəkɨs mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkɨsən kit məmə nian in otɨmɨs, kən rəhan natɨmnat otuwɨn o suah pɨsɨn kit, kən suah u in otəkəike mɨmɨs pitən, kənu nəniəkɨsən rəhan in otətatɨg matəmegəh.

17 Nəniəkɨsən kit tol nəhlan, təsatɨgən məsəmegəhən nian etəm təmən tətatɨg əh. Rəhan nəniəkɨsən in otətatɨg matəmegəh əm nian in tɨnɨmɨs rəkɨs.

18 O natɨmnat mɨn u, e nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, nɨta nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmɨmɨs, kən otol məmə nəniəkɨsən in tatəmegəh mətatɨg.

19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkɨs nəghatən mɨn rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisɨg lan, in təmos nɨməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmɨ nɨg u hisop, meer-pən e nɨta nətɨ kau ne nɨta nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nɨta e naoa rəha Lou ne netəmim mɨn.*

20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨta nat megəh kit itəm tatɨmɨs o nolən nəniəkɨsən rəha nasituən rəha Uhgɨn tətatɨg matəmegəh. Kən itəmat

§ **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8

nəkotəkəike moatɨsiai-in, moatol nəwian.”†
21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nɨta
e Nimə Tapolən Asim ne natɨmnat mɨn itəm kəmos
o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nɨta e
natɨmnat tepət, iuəhkɨr natɨmnat rafin, məmə ilat
okotasim. Kən okəmə nɨta təsaiuən ron, kən Uhgɨn
okol təsafələn təfagə rat.‡
23 Tol nəhlan, nɨta rəha nolən sakrifais, in
təmaiəh o nolən natɨmnat mɨn u, kotasim. Məto
Nimə Tapolən Asim ne natɨmnat mɨn rəhan əh-
ikɨn, ilat narmɨ natɨmnat mɨn əm§ itəm tatəpsen-
pən natɨmnat itəm koatatɨg e nego e neai. Məto
nəfakən o natɨmnat itəm tol nɨpətɨ nat agɨn-əh
mɨn, itəm kotatɨg e nego e neai, nɨta nat megəh
təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakri-
fais kit itəm təwɨr maprəkɨs.
24 Iesu in təsuwɨnən imə e Ikɨn Tasim Ikɨn rəha
nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh,
in narmɨ nat əm rəha Ikɨn Tasim Ikɨn pahrien əpəh
ilɨs e nego e neai. Məto Iesu təmuwɨn e nego e neai,
kən roiu əh in tatən-ipən natɨmnat rəhatat lan kəm
Uhgɨn e nɨganəmtɨn.*
25 Kən nian Iesu təmol atɨp sakrifais e rəhan
nəmegəhən, in rəhan nolən tol pɨsɨn e pris asol agɨn
u aupən. E nəniəkɨsən rəha nasituən u aupən, pris
asol agɨn otəkəike muwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn
Ikɨn kən mos nɨta nat megəh, sənəmə nɨtan atɨp,
mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mɨn
rafin. Məto Kristo təmuwɨn e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn
e nego e neai, təmos atɨp nɨtan kən mol sakrifais

---

† **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11 § **9:23:** Hip 8:5
* **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34

lan mau kitiəh əm kən tɨnahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup
mɨn rafin, tahmen e pris mɨn u aupən, in otəkəike
məto nahməən nian tepət tətuoun e nian Uhgɨn
təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kɨnotatɨg e
namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiəh əm,†
məmə otol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-
irəkɨsən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in nam-
nun.
27 Kitat netəmim, Uhgɨn tɨnələhəu nian ətuatɨp
rəhatat kitiəh kitiəh məmə okotɨmɨs lan, mau kitiəh
əm. Kən uarisɨg lan un, in otakil rəhatat nolən
mɨn.‡
28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atɨp sakrifais
lan, mau kitiəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə
rəha netəmim tepət.* Məto uarisɨg, nian otatɨtəlɨg-
pa mɨn,† in otəsuwa-mɨnən o nos-irəkɨsən təfagə
rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsahgin,
nəumɨs tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tɨnahmen

1 Natɨmnat mɨn rəha Lou, ilat kotahmen e narmɨ
nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat
sənəmə nɨpətɨ nat. E nup mɨn rafin pris mɨn koa-
tol sakrifais. Məto nat əpnapɨn məmə ilat koatol
sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak mɨn itəm
kotuwa o Uhgɨn kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-
inun ilat narmɨ sakrifais agɨn, itəm toapoap.

---

† **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8
* **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5

2 Okəmə sakrifais mɨn ilat kotahmen, motɨtun
nolən netəmim kotətuatɨp. Kən iəfak mɨn kotɨtun
nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-
inun nɨkilat tɨnəruən rəkɨs mau kitiəh əm. Kən
okəmə tɨnafəl rəkɨs nɨkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto
mɨnən tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat
koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup mɨn rafin, ilat koatol pap
sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol
kəsotaluinən nolən rat mɨn rəhalat,
4 məto-inu nɨta nəni ne kau in təruru agɨn nos-
irəkɨsən təfagə rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tɨnatɨmnə e nətueintən,
in təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn ne natɨmnat mɨn koatos-
ipən kəm ik.
Məto ik nəmol-pən nɨpətɨk kit məmə ekuwɨn lan."‡
6 Kəmotuwaan ətɨp natɨmnat e olta tahmen e
nəfakən rəhalat otɨmnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə.
Məto nat əpnapɨn koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nɨkim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
"Kəməte nəghatən kit tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn
itəm tatəghat-in io məmə,
'Uhgɨn, io u, emuwa o nolən rəham nətəlɨgən.' "§
8 Kristo təmən aupən məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn
ne natɨmnat mɨn itəm koatos-ipɨnə kəm ik,
ne natɨmnat mɨn itəm katuwaan ətɨp e olta,
ne sakrifais mɨn itəm katol o nafəl rəkɨsən təfagə.

---

† **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39

Natɨmnat mɨn u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nɨkim tagien elat,”
(nat əpnapɨn məmə ilat koatətəu-pən suatɨp itəm
Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən mɨn məmə, “Io u, emuwa məmə
ekol nətəlɨgən rəham.” E nəghatən u rəhan, in
tatoh-irəkɨs nəniəkɨsən oas rəha nasituən, məmə in
otələhəu nəniəkɨsən wi rəha nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəlɨgən rəha Uhgɨn tol
nulan. In təmol sakrifais atɨp e nɨpətɨn,* mau
kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan
netəmim mɨn.‡
11 Nian rafin, pris mɨn ilat koatətul moatol wək
rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiəh
əm nian rafin, o nafəl rəkɨsən nolən rat. Məto
sakrifais mɨn u, ilat kəsotahmen agɨn-əhən o nos-
irəkɨsən təfagə rat nian kit.
12 Məto pris u rəhatat, tɨnol rəkɨs rəhan sakri-
fais mau kitiəh əm, kən sakrifais əh in tahmen
mahgoau o nafəl rəkɨsən nolən rat rəha netəmim
tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Kən nian tɨnələhəu
rəkɨs nəhlan rəhan sakrifais, kən in tɨnatəpələh§ e
nelmɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
13 Kən ikɨn əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgɨn
otol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kotahmen e nɨməhan itəm
tateguafəl nelkɨn lan,*

---

* **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris mɨn, ilat koatətul əm nian ilat kɨnotol rəkɨs sakrifais mɨn rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais mɨn okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat mɨn. Rəhan sakrifais in tahmen agɨn maprəkɨs. Kən Iesu tatəpələh lilɨn. Əplan mɨn-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13

14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm
əh, Kristo təmol rəhan netəmim kɨnotətuatɨp e
nɨganəmtɨn, matuwɨn matuwɨn, namnun tɨkə.
Netəm mɨn u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa
motasim.
15 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in mɨn tatən wɨr
natɨmnat mɨn u kəm itat. In təmən məmə,
16 "Iərəmərə tatən məmə,
'Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən kəm rəhak
netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou mɨn rəhak e nɨkilat,
kən oekəte rəkɨs-pən e rəhalat-kapə.' "†
17 Kən in tatən mɨn məmə,
"Io oekaluin rəhalat nolən rat mɨn,
kən nɨkik otəsəht mɨnən nolən mɨn rəhalat itəm
koatətgəhl Lou."‡
18 Nian Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat rəhalat, kən
tol məmə ilat okəsotol mɨnən sakrifais tuwɨn kəm
Uhgɨn ron.

Pəs kotətul əskasɨk e rəhatat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Tol nulan, kən nɨta
Iesu təmol məmə kitat kotɨtun nuwɨnən imə Ikɨn
Tasim Agɨn Ikɨn, kən məsotəgɨnən.
20 Roiu əh, Iesu in təməte suatɨp wi kit, itəm
tatəmegəh. In təməhap nɨməhan itəm tatəkulosɨg
Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, tatəpsen-pən nɨpətɨn. Kən
mol suatɨp wi u rəhatat məmə kitat kotɨtun nuwɨn-
pənən ikɨn, motuwɨn o Uhgɨn.§

---

† **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11
§ **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8

21 Kən pris asol agɨn rəhatat, in etəm-iasol
itəm tatərəmərə* e nimə rəha Uhgɨn, inun rəhan
netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwɨn iuəhkɨr e nɨganəmtɨ
Uhgɨn,‡ e nɨkitat itəm tərioah e nahatətəən pahrien.
Məto-inu Kristo təmorautin-pən nɨtan e nətəlɨgən
mɨn rəhatat məmə kitat okotasim.§ Kən in
təmaikuas rəkɨs e nɨpətɨtat e nəhau talien, in əm in
əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəlɨgən
rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tɨmtɨm
lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotɨtun
nagɨleən e rəhan nəghatən mɨn itəm tɨnəmən-iəkɨs
rəkɨs kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəlɨgən rəhatat mɨn,
məmə kitat okotolkeike kitat mɨn, kən moatol təwɨr
təwɨr kəm kitat mɨn tatuwɨn təhmɨn mɨn nəhlan.
25 Təsəwɨrən məmə okotəhlman nolən rəha
nuəfɨmɨnən kitat mɨn. Netəmim neen ilat koatol
nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat
mɨn nian rafin.† Kən nian kotəplan məmə nian
rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkɨr, təwɨr
məmə kitat koatəkəike e nem əskasɨkən itat mɨn,
moatol tatər təhmɨn mɨn.
26 Təwɨr məmə koatem əskasɨk itat mɨn nəhlan,
məto-inu okəmə kitat kɨnotɨtun rəkɨs nɨpahrienən,
məto kəsotolən nat agɨn lan, kən kitat moatəkəike e
nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit mɨn tɨkə agɨn
o nos-irəkɨsən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit mɨn tɨkə mə otos-irəkɨs
təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh əm əh-

---

* **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21

ikɨn tətatɨg. Inun, kitat koatəgɨn, moatasiəp, mətoinun kitat kotɨtun wɨr məmə kitat koatəsahgin əm nalpɨnən əskasɨk, ne nɨgəm asol rəha nemə̇ha rəha Uhgɨn itəm otəkəike mus rəhan tɨkɨmɨr mɨn.§

28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapɨn e Lou, kən etəmim kəiu o kɨsɨl okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mɨmɨs. Okol kəsotasəkitunən.*

29 ?Məto təhrol e netəm mɨn un itəm koteguafəleguafəl Nəti Uhgɨn?† Uhgɨn təmol nəniəkɨsən rəha nasituən kəm kitat, kən nɨta Kristo təmol nəniəkɨsən u tətatɨg matəmegəh.‡ Nɨtan əm un, tɨtun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgɨn.§ ? Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapɨn əm nɨta u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmɨn Rəha Uhgɨn in tatoor nəwɨrən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmɨn əh? Suah u, tətuatɨp agɨn əm məmə nalpɨnən rəhan in otəskasɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses.

30 Məto-inu kitat kɨnotɨtun rəkɨs Uhgɨn u itəm təmən məmə,
“Nalpɨnən nɨtai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpɨn nɨtai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*
Kən in təmən mɨn məmə
“Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†

31 Uhgɨn u itəm tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Kən okəmə kitat kotatɨg əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmɨn nəhlan, nat u in nat kit rəha nəgɨnən.

---

§ **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol Əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14

32 Təwɨr məmə nɨkitəmat tatuəh nian u aupən,
nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpɨn itəmat aupən.
E nian u, itəmat nəmotatɨg e nəluagɨnən asol e
nəmegəhən, kən in nian iəkɨs kit, itəm nəmotatɨg e
nahməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasɨk.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e
nɨganəmtɨ netəmim,§ kən moatol mɨn natɨmnat rat
mɨn neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos
moatətul-pən o netəm mɨn un itəm katol tərat elat
nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan,
kən nian kəmotuwɨn e kalapus, kən itəmat
nəmotatɨg e nəratən məsɨn rəhalat.* Kən nian
netəmim kəmotakləh-in natɨmnat mɨn rəhatəmat,
kən itəmat nɨkitəmat təmagien əm,† məto-inu
itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə rəhatəmat natɨmnat
neen əh-ikɨn tətatɨg, itəm in təwɨr maprəkɨs, kən
natɨmnat mɨn u, okol təsɨkəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgɨn
otəpanos-ipɨnə kəm itəmat. Kən məto-inun o
nat wɨr mɨn əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat,
təsəwɨrən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən
əskasɨk rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən
təfəməh,§ məmə nəkoatol natɨmnat itəm Uhgɨn
tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natɨmnat mɨn
itəm in təmən-iəkɨs məmə otos-ipɨnə kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgɨn təmən mihin
məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,

---

‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3
† **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15

in otiet-arəpa, otəsolən kəmɨn.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatɨp e nɨganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
mɨnətan təlɨg-təlɨg,
kən nɨkik otəsagienən ron.”
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlɨg-təlɨgən məmə Uhgɨn otərəkɨn kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgɨn, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ? Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotɨtun wɨr məmə natɨmnat mɨn u, ilat nɨpahrienən. Nat əpnapɨn məmə kəsotehmən* natɨmnat mɨn u, məto kitat kotɨtun wɨr məmə ki-tat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgɨn təmənuwi netəm mɨn u aupən o rəhalat nahatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotɨtun wɨr məmə natɨmnat rəha nətueintən u, Uhgɨn təməghat əm, kən ilat kəmotatɨg.† Natɨmnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tɨnatɨg rəkɨs mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgɨn itəm təwɨr maprəkɨs-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən Uhgɨn

† **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11
* **11:1:** 2 Kor 4:18 † **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5

təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

5 Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwin əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron.

6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

7 Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e niganəmtin.*

8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwin e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.

---

§ **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9

9 Təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən mətatɨg
e nəptən u itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs aupən məmə
otos-ipən kəm in.† Məto təmətatɨg ikɨn əh e
nimə tapolən əm, tahmen əm e iapɨspɨs kit. Kən
Aisak ne Jekop itəm Uhgɨn təmos-ipən nəniəkɨsən
u kəm iləhal kərən, ilau mɨn kəmətuatɨg əm e nimə
tapolən.‡
10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin
məmə otuwɨn e taon kit§ itəm nəukətɨn tiəkɨs,
otətatɨg tuwəh.* Taon u, Uhgɨn əm təmol mak lan,
kən mɨnol rəkɨs tətatɨg.†
11 Sera tətahatətə əskasɨk e Uhgɨn, nat əpnapɨn
məmə in tɨnɨpɨtaguɨhl agɨn, məto Uhgɨn təmos-ipən
nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmɨləs
nətɨn u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol
nəniəkɨsən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §
12 Epraham tɨnaguɨhl rəkɨs, otəsuwəhən tɨmɨs,*
məto noanol mɨn tepət kəmotɨsɨ-pən lan. Nat
əpnapɨn məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol
mɨn əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau
əpəh e napuə ne nɨmənkləkɨl əpəh itəhəi itəm kəruru
nafinən.†
13 Netəm mɨn u, ilat kəmotahatətə əskasɨk e
Uhgɨn, məto nian kəmotɨmɨs, ilat kəməsotosən əh

---

† **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14
* **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, nat əpnapɨn Sera tɨnɨpɨtaguɨhl agɨn, məto Uhgɨn təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpɨk-əpɨk. In təmɨləs nətɨn u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgɨn məmə in otol rəhan nəniəkɨsən tuwa miet-arəp.’ § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17

natɨmnat mɨn u itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-
ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natɨmnat mɨn u
məmə natɨmnat mɨn u koatan isəu əh olat, məto
nɨkilat tagien pɨk məmə okotəplan.§ Kən ilat
moatən-iarəp məmə koatatɨg e nətueintən u məto
ilat kotahmen əm e iapɨspɨs mɨn əm.* Nətueintən
u, sənəmə in iməlat pahrien ikɨn.

14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun
əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatɨp ikɨn.

15 Rəhalat nətəlɨgən təsɨtəlɨg-pənən e nəptən
rəhalat aupən, itəm kɨnotapəs rəkɨs. Okəmə nɨkilat
tatəht nəhlan, kotɨtun nɨtəlɨgən matuwɨn, məto
təsolən mihin.†

16 Ilat kotolkeike iməlat ik pɨsɨn kit itəm təwɨr
maprəkɨs, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in
təsaulɨs-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgɨn.*
Kən Uhgɨn təmol əpen-əpenə rəkɨs e taon kit† ikɨn
əh.

17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkɨsən mɨn itəm
Uhgɨn təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm
Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm in tol nulan, “Kən okən
Aisak u məmə in noanol ətuatɨp rəham,‡ kən e
Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Məto
e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgɨn təmek
asgəwɨn in, kən in təmətul matɨp o nohamnuən

---

‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7

nətɨn noan kitiəh əm§ u Aisak məmə otol sakrifais
lan kəm Uhgɨn.* 19 Məto-inu Epraham nɨkin tatəht
məmə Uhgɨn tɨtun nolən etəmim təmegəh mɨn e
nɨmɨsən.† Kən in təmos mɨn netɨn, iuəhkɨr əm
tahmen məmə in təmegəh mɨn e nɨmɨsən.
20 Aisak təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol
nəhlan, təməfak məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən
rəhan tuwɨn kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp
natɨmnat mɨn itəm otəpanuwa nian kit.‡
21 Jekop təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan,
nian iuəhkɨr əm in tɨmɨs, in təməfak məmə Uhgɨn
otəhlman nəwɨrən kəm nətɨ Josep mil.§ In təməf
kasɨkɨn, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi
Uhgɨn.
22 Josep təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan,
iuəhkɨr əm in tɨmɨs, kən in təmatəghat-in nian
noanol mɨn rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən
in təmatən rəkɨs əm kəm ilat məmə okotəhrol e
nɨkɨlkɨlin.*
23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə
əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,†
ilau kəmuəplan məmə in suakəku wɨr kit, kən
ilau kəmatuəhluaig-in o məwɨg kɨsɨl. Kən ilau
kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡
24 Moses təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan,
nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə

§ **11:17-18:** Nat əpnapɨn məmə Epraham nətɨn kit mɨn u Ismael, rəhan slef təmɨləs, məto nətɨn u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgɨn təmən-iəkɨs aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nətɨ pətan ətuatɨp rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16
* **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21
‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22

okən məmə in nətɨ pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§

25 In təməsolkeikeən məmə otətatɨg e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətatɨg o nian əkuəkɨr əm. In nɨkin təmagien məmə otuwɨn moatatɨg ilat netəmim rəha Uhgɨn, moatəto tərat ilat min ilat.

26 Nɨkin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulɨsən. In nɨkin otagien təhmɨn mɨn o nat u taprəkɨs-in məmə otatəto təwɨr e natɨmnat wɨr mɨn e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgɨn otos-ipən kəm in.‡

27 Moses in təmahatətə əskasɨk nəhlan e Uhgɨn, kən təmagɨm Ijip§ məsəginən kig u itəm nemə̈ha tatol pɨk. In təməseirairən mɨtəlɨg, in təmə̈kəike matuwɨn, tahmen məmə inu tatəplan Uhgɨn u, itəm etəmim təsəplanən e nɨganəmtɨn.

28 Təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol mɨn rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nɨta sipsip e toa e nimə mɨn rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgɨn otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətɨlat mɨn u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

29 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, ilat kotɨtun neguəfɨmɨnən e

§ **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33
‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10
† **11:28:** Eks 12:21-23

Nɨtəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tah-
men əm e nɨtən iasək. Məto nian netəm Ijip
kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nɨtəhəi təməmɨk
ilat, kən kotamnɨm.‡
30 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotahatətə əskasɨk
e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motɨtəlau
e fenɨs rəha Jeriko. Fenɨs u, kəmol e kəpiel. Ilat
koatɨtəlau, moatɨtəlau e fenɨs əh, mətoarus-pən
nian sepɨn, kən əmun, fenɨs asol un, təmɨtəgɨt
mɨsas.§
31 Rehap u, pətan e suatɨp, təmahatətə əskasɨk e
Uhgɨn. Kən tol nəhlan, nɨkin təmagien məmə otos
suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia
anion məmə okuəplan kən miatun wɨr natɨmnat
ikɨn. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat
u, noanol mɨn rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən
pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikɨn əh itəm
kəmotəht nəwia Uhgɨn.†
32 Məto okol esənən tuwɨn təhmɨn mɨn. Okol
esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne
Samson,* ne Jefata,† ne Tefɨt,‡ ne Samuel,§ ne ien
mɨn.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol
nəhlan, ilat kəmotol natɨmnat tepət. Ilat kəmotit
noanol mɨn rəha Isrel motuwɨn motəluagɨn ilat
netəm ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatol win elat.* Ilat
kəmoatol nolən ətuatɨp mɨn, kən moatos natɨmnat
wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən

‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3

kəm ilat. Kəmotahtosɨg-in nohlɨn laion mɨn, məmə
okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamɨs nɨgəm asol itəm tatuəp,‡
kən ilat motagɨm tənin netəm kotəmə okotohamnu
ilat e nisa rəha nəluagɨnən.§ Ilat rəhalat nəsanənən
tɨkə, məto Uhgɨn təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.*
Kən ilat koatol win e mopael mɨn rəha nɨməptən
pɨsɨn pɨsɨn mɨn.†
35 Nɨpɨtan neen əh-ikɨn itəm kotahatətə əskasɨk e
Uhgɨn, kən tol nəhlan Uhgɨn tatol nenətɨlat kotaiir-
pa mɨn e nɨmɨsən.‡ Məto netəmim neen əh-
ikɨn itəm kotahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Məto ilat
kotegəhan-in rəhalat tɨkɨmɨr mɨn koatol nəratən ne
nahməən kəm ilat e nɨpətɨlat, kən nɨkilat təsəhtən
nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən,
məmə rəhalat tɨkɨmɨr mɨn okotɨkɨs ilat. Ilat koata-
hatətə məmə Uhgɨn in otol ilat kotəmegəh mɨn e
nəmegəhən kit itəm təwɨr maprəkɨs.
36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən
koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatəlis
ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,† kən
ilat neen, netəmim kəmotəmɨk soə rəha nətahlən
nɨg, motətatɨp nɨpətɨlat nəwtain kəiu, motohamnu
ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha
nəluagɨnən.‡ Kən ilat neen koatuwɨn əm e nuwɨgɨ
nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat mɨn agɨn, nian rafin
netəmim koatərəkɨn ilat, moatol tərat agɨn elat.

---

† **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4
* **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1
King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:**
Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23
§ **11:37:** 2 King 1:8

38 Ilat, netəm wɨr mɨn. Nətueintən u, təsahmenən
məmə ilat okotatɨg ikɨn. Məto ilat kəmoatatɨg
əpnapɨn əm, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, ne e nɨtot
mɨn, ne e nɨpəg kəpiel mɨn,* ne nɨpəg mɨn əpəh e
nɨsɨp.
39 Netəm mɨn u, ilat rafin kəmotahatətə əskasɨk
nulan e Uhgɨn, kən in təmos-ipən nərɨg wɨr kəm
ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgɨn
təmən-iəkɨs rəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tɨnol rəkɨs nalpəkauən kit rəhan,
məmə in otol təwɨr maprəkɨs kəm kitat. Kən e
nətəlɨgən rəhan, in tolkeike məmə otɨlpɨn kitat min
ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus
ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in nenətɨn mɨn

1 Kən netəm mɨn u, ilat tepət tepət, koatatɨg
kɨtəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgɨn, moatahatətə
əskasɨk lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatɨləs-ipər
nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlɨn rafin
nat fɨgəm itəm otaskəlɨm ətain itat məmə kəsotaiu
pɨkən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən

---

* **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm mɨn u neen kəmoatos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkɨsən kit əh-ikɨn itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgɨn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatɨp kit mɨn rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat mɨn un, okol kələh kitat kotətuatɨp agɨn."

pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm
Uhgɨn təmələhəu aupən-in kitat.
2 Kotɨtun nolən nian nɨganəmtɨtat otatətul-pən əm
o Iesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən
inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e na-
hatətəən rəhatat. Pəs kitat nɨkitat otuəh nolən rəha
Iesu, inun in rəhan nətəlɨgən kaifəməh, nian in
təmɨmɨs e nɨg kəluau, kən məto nahməən.* Məto in
təmol nat əpnapɨn lan, megəhan-in naulɨsən rəha
nɨmɨsən e nɨg kəməluau, məto-inu təmol rəhan
nətəlɨgən təskasɨk o nagienən itəm in otəpanos. Kən
roiu, in tatəpələh e rəhn matɨp Uhgɨn u in Kig,† ikɨn
nepətən ne nɨsiaiiən tətatɨg ikɨn.
3 Təwɨr məmə nɨkitəmat otatəht Iesu, ne rəhan
nətul əskasɨkən e nian iol təfagə mɨn kəmotərakin-
pən nəghatən rat mɨn kəm in, məmə nɨkitəmat
otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekɨtun məmə itəmat, noatəluagɨn o noh rəkɨsən
təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, məto itəmat kit
tɨkə itəm nɨtan təmaiəh o nəluagɨnən u.§
5 Itəmat nɨnotaluin rəkɨs nəghatən itəm tatɨləs-
ipər nətəlɨgən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgɨn
təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətɨn
ətuatɨp mɨn, matən məmə,
“Nətɨk, nian Iərəmərə tətəg-ətuatɨp-in ik,
solən nat əpnapɨn lan.
Əsolən nɨkim təpou nian in tətagət pɨk lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pɨk suah kit,
kən in təike məg-ətuatɨp-in suah un.*

---

* **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15
§ **12:2:** Hip 2:15 * **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19
‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətɨn,
kən in təike malis-alis.”†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkɨs mɨn.
Uhgɨn tatos-ipa nian iəkɨs mɨn u o nəg-ətuatɨp-
inən itəmat. Itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn, mol məmə
in tatəg-ətuatɨp-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku
naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatɨp-inən?
8 Uhgɨn tatəg-ətuatɨp-in rafin nenətɨn ətuatɨp
mɨn.§ Okəmə Uhgɨn təsolən nəhlan etəmat, kən
nɨpətɨn u məmə sənəmə itəmat nenətɨn ətuatɨp mɨn,
itəmat nɨsualkələh lapɨn.
9 Rəhatat tata mɨn e nətueintən u, koatəg-ətuatɨp-
in itat. Kən kitat, koatɨsiai-in ilat. ?Kən okotəhrol
nulan e tata rəha narmɨtat* itəm tətatɨg e nego
e neai? Təwɨr məmə okotos-iəhau agɨn itat, kən
motatɨg ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos
nəmegəhən.‡
10 Rəhatat mɨn tata, kotəg-ətuatɨp-in itat o nian
əkuəkɨr əm, e rəhalat əm nətəlɨgən. Məto Uhgɨn
tətəg-ətuatɨp-in itat məmə otasitu etat, kənu otol
kitat kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in kitat, in tahmen
e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto tɨsiu, kən
marəp. Məto uarisɨg, okəmə kotegəhan-in məmə
nəg-ətuatɨp-inən əh otiuw asɨlə e rəhatat nətəlɨgən,
kən in otoe noan təwɨr, inun nəmə̈linuən* itəm
tatɨsɨ-pən e nətuatɨpən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapɨn məmə itəmat noatatɨg
e nian iəkɨs, məto otɨləs-ipər nelmɨtəmat itəm

† **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24
§ **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7
‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18

təpou, məmə otəsanən. Ne nulɨtəmat itəm
kətuawig-awig, motol məmə kuəskasɨk o naiuən.†
13 “Otol suatɨp rəhatəmat tətuatɨp wɨr,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkɨn
təmɨmɨs,
nelkɨn okol təsərat agɨn-əhən, miet rəkɨs,§
məto in otəpanəwɨr mɨn.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgɨn, in otəkəike mos nalpɨnən

14 Otalkut məmə onakatɨg wɨr itəmat netəmim
rafin e nəmənlinuən.† Kən motalkut məmə nəkotol
itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡
Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən nɨganəmtɨ
Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wɨr itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu
matuwɨn otəpou e nəlugɨ suatɨp, kən məsosən
nəwɨrən rəha Uhgɨn.* Otəto wɨr mɨn itəmat məmə
nokɨ nɨg akona kit† in otəsuwɨnən e nɨkitəmat, kən
məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat.
Kən nahuin tɨtun nərəkɨnən nəmegəhən rəha
netəm iasim neen mɨn.
16 Oatəto wɨr itəmat məmə suah kit təsit
əpnapɨnən iərman o pətan.‡ Itəmat kit
otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən
təsətuatɨpən, in tatol nat əpnapɨn e Uhgɨn. In
təmaupən maiir, məto in təmol-salɨm-in nepətən
rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmtɨ

---

† **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34

nat u, in təmol-salɨm-in, in nagwənən itəm təmun
mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotɨtun məmə uarisɨg, nɨkin
otəpanuwɨn mɨn e nepətən rəha nəmtɨ-nɨpɨn. Kən
təmalkut pɨk məmə rəhan tata otəfak məhlman
nəwɨrən kit kəm in. Məto nat əpnapɨn məmə
təmətasək pɨk pap ron,* məto okol təsəuhlinən
nɨkin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən
məhlman nəwɨrən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pɨsɨn e namnusən təwɨr

18-21 Aupən ikɨn, noanol mɨn rəha Isrel,
kəmotuwɨn e nɨtot asol u Sinae, e nətueintən
u. Kən ikɨn əh, kəmotəplan nɨgəm itəm tatuəp,
kən napinəpən asol təmeiuaiu mɨrəfin nat, kən
kəmotəto nɨmətag asol ne təwi tətagət əfəməh,†
kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən
nian kəmotətəlɨg-in rəhan nəghatən mɨn, kən ilat
kəmoatən əskasɨk məmə ilat kotapəs agɨn-əh nəto
mɨnən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən
u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwɨn
e nɨtot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel
apɨn motahtɨmnu tɨmɨs.”* Nian Moses təməplan
natɨmnat mɨn u, in mɨn təmətо tərat kən məmə, “Io
enəgɨn u enəgɨn, mɨnətasiəp.”†
Məto itəmat nəsotuwamən ikɨn-u.‡
22 Itəmat nəmotuwa e nɨtot u Saeon,§ ne taon
asol* u ima Uhgɨn ikɨn itəm tatəmegəh, tətatɨg

---

* **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16

tətatɨg. Inun Jerusalem wi əpəh ilɨs e nego e neai,† u nagelo mɨn taosan taosan kəmuəfɨmɨn ilat ikɨn o nagienən asol.

23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfɨmɨnən asol rəha netəmim rəha Uhgɨn, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan mɨn,‡ nərgɨlat kəməte rəkɨs e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgɨn, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmɨ netəm ətuatɨp itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, kən Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak.†‡

24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatɨp rəha nəniəkɨsən wi rəha nasituən u itəm Uhgɨn təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nɨta Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nɨta əh in təmən-iarəp natɨmnat mɨn u itəm kotəwɨr mo-taprəkɨs-in natɨmnat mɨn itəm nɨta Epel təmən-iarəp.*†

25 O natɨmnat mɨn u, oatəto wɨr itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgɨn‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotɨtun məmə netəm aupən kəməsotətəlɨg-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagɨm rəkɨsən e nalpɨnən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə

---

† **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak” tol nulan, “Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətuatɨp agɨn.” § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nɨta Epel in təmən-iarəp məmə Uhgɨn otol nalpɨnən, məto nɨta Iesu təmən-iarəp məmə Uhgɨn otoh rəkɨs nalpɨnən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1

kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin itəm təmisi-
pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?
Kitat okotagim rəkis-in ahrol nulan?
26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.†
Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat məmə, “Nian kit
min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o
nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp,
məto neai min otasiəp-asiəp məloal.”‡
27 Nian Uhgin tatəghat-in məmə, “Nian kit min
əh-ikin,” nipətin un məmə in otatigtig§ e natimnat
rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, məmə otoh
rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan natimnat, məmə
natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən
inun, natimnat itəm okotatig lilin.
28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o
Uhgin, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgin u,
kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian
kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən
itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən
motəgin min,†
29 məto-inun Uhgin rəhatat, in tahmen e nigəm
asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən
kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.*

---

* **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10

2 Sotaluinən nehmən iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa imatəmat ikɨn.† ! Okəm-naka ilat nagelo mɨn! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wɨr netəmim, məsotɨtunən məmə ilat nagelo mɨn.‡

3 Sotaluinən netəm kotatɨg e kalapus.§ Nɨkitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik mɨn nəkətatɨg e kalapus. Otəto kələh nahmməən e nɨkitəmat, itəmat netəm mɨn un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahmməən e nɨpətɨm atɨp.

4 Pəs netəmim rafin kotɨsiai-in natɨgən rəha marɨt, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgɨn o nɨməhan rəhalat mɨn, məsoteguafələn. Uhgɨn otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapɨl kələh, kən makil mɨn iərman ne pətan itəm kətuapɨl kələh, iərman itəm tətapɨl ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.†

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nɨkim təike magien əm o rəham natɨmnat u natos tah-men§ məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”*
6 Kən tol nəhlan kitat kotɨtun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəgɨnən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†

---

† **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7

7 Nɨkitəmat otəkəike matəht netəm-iasol mɨn u
rəhatəmat‡ itəm kəmotaupən motəgətun itəmat e
nəghatən rəha Uhgɨn. Otətəlɨg-in-tu natɨmnat wɨr
mɨn itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən mota-
hatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§
8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu,
kən otəpanətatɨg nulan, namnun tɨkə.*
9 Sotolən məmə nəgətunən wi pɨsɨn pɨsɨn mɨn
tiuw rəkɨs itəmat o suatɨp ətuatɨp.† Itəmat otuag-
pən əm o Uhgɨn, itəm tətasitu etəmat e nɨkin
agien məmə otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk.‡
Təsəwɨrən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən
rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat
kotəskasɨk, məto-inu in nɨpahrienən, nətuakəmən
əh, okol təsasituən e netəm koatol.
10 Rəhatat olta tatɨg. Məto pris mɨn itəm koatol
wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən
u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun†
nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§
11 E nolən rəha pris asol agɨn, nian in tatohamnu
rəkɨs nat megəh, kən matos nɨtan kən muwɨn əpəh
imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən mos-ipən kəm
Uhgɨn o nafəl rəkɨsən təfagə rəha netəmim.* Məto

‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** "Nagwənən" itəm katol sakrifais lan e "rəhatat olta" inun Kristo pɨsɨn əm (Jon 6:48-58). Pris mɨn aupən, ilat kəmotɨtun nunən noanuwəhgɨn nat megəh mɨn e sakrifais mɨn neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgɨn. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o "nunən" Kristo, nɨpətɨn u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15

uarisɨg, katɨləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikɨn e
nimə tapolən mɨn rəhalat, motaan ətɨp.†
12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkɨs e taon,‡ kən
ikɨn əh in təməto nahməən e nɨpətɨn, kən mɨmɨs ikɨn
əh, məmə nɨtan§ tɨtun nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha
netəmim, mol ilat kotətuatɨp, motasim, məmə ilat
rəha Uhgɨn.*
13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet
ihluə imətat ikɨn, motol kitiəh kitat min əpəh
ihluə.† Kən okotəkəike motətul matɨp məmə
netəmim okotol naulɨsən kəm itat, tahmen əm mə
inun, kəmotol mihin lan.‡
14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatɨp
imətat ikɨn tɨkə, itəm otətatɨg lilɨn.§ Məto kitat
koategəs-in rəhatat taon ətuatɨp itəm kotɨtun məmə
otəpanuwa.*
15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat
kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgɨn nian rafin.†
Sakrifais mɨn u rəhatat, inun, okoatɨləs-ipər nərgɨ
Uhgɨn nian rafin, moatən-iarəp nərgɨn.‡
16 Sotaluinən o nolən təwɨr ne nawte-inən nat
rəhatəmat tatɨg kəm netəm rəhalat nat kit tɨkə,§
məto-inun in mɨn tahmen e sakrifais* itəm nɨki
Uhgɨn tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol mɨn e niməfak,‡ kən
motatɨg ahgin ilat. Ilat u, koatehm wɨr nəmegəhən

† **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24

rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotɨtun
məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgɨn məmə
ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike
motol ilat nɨkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat
noatol nɨkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu
agɨn-əhən etəmat.
18 Otəfak otɨmat,* məto-inu ekotɨtun əsas məmə
rəhatɨmat nolən in tətuatɨp əm,† kən ekotolkeike
agɨn məmə nian rafin itɨmat ioatol nolən təwɨr əm.
19 Io ekolkeike pɨk məmə itəmat onəkotəkəike
motətapəh-in o Uhgɨn, məmə io ekɨtun nɨtəlɨg-pa-
mɨnən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak mɨn otəmat mɨn məmə, Uhgɨn otasitu
etəmat. Uhgɨn u, in nəukəti nəməlinuən.‡ Kən
in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn
e nɨmɨsən,§ məto-inu nɨtan təmaiu o nolən
nəniəkɨsən lilɨn* in tətatɨg matəmegəh.† Iesu əh,
in etəm təwɨr maprəkɨs o nehm wɨrən sipsip mɨn
rəhan.‡ Iatəfak məmə Uhgɨn u, 21 in otos-ipɨnə
natɨmnat wɨr mɨn rafin kəm itəmat, itəm otol
itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike.
Kən iatəfak məmə, Uhgɨn otol wək e nəmegəhən
rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu
Kristo, in otol rəhatat nolən təwɨr təwɨr, kən nɨkin
otagien pɨk ron. Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Kristo
ilɨs nian rafin, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
Əwəh.*
22 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Naoa u rəhak
təsəfəməh pɨkən. Məto iakətapəh əskasɨk otəmat

§ **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28 * **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

məmə, otol-tu rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh mɨn
məmə nakotətəlɨg-in rəhak nəghatən mɨn itəm
otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə piətat u
Timoti, ilat kəmotɨləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in
otuwa uəhai əm, kən itɨmlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwɨr kəm netəm-iasol mɨn
rəhatəmat, ne iəfak mɨn u imatəmat ikɨn. Netəm
Itali kəmotən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat
rafin. Əwəh.

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b